

معنویت رکن نبرد نامتقارن .....

حجة الاسلام والمسلمین علی سعیدی
نماینده محترم ولی فقیه در سپاه پاسداران

نماینده محترم ولی فقیه در سپاه با الهام از تاکیدات مقام معظم رهبری در خصوص بحث معنویت در یکی از مجموعه‌های سپاه به شکل خاصی به این موضوع مهم پرداخته‌اند که جهت استفاده، تقدیم حضورتان می‌گردد.

«الحمد و شكر لله رب العالمين و الصلاة و السلام على خير خلقه و اشرف بريته ابي القاسم محمد(ص)

و على آله الطيبين الطاهرين الهدات المهديين»

قال الحكيم: يا ايها النبي حرز المؤمنين على القتال ان يكن منكم عشرون صابرون يغلبوا مأتين و ان يكن منكم مائة يغلبوا الفاً من الذين كفروا بانهم قوم لا يفقهون.

خدا را شاکرم که توفیق داد در محفل نورانی فرهیختگان و مدیران عرصه آموزش عقیدتی و سنگر داران تعمیق باورهای دینی در نهاد مقدس سپاه حضور پیدا کنیم و با عرض تبریک فرارسیدن دوم اردیبهشت سالروز تاسیس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی بحثی که در خدمت شما دارم (نقش آموزش عقیدتی در معنویت) است.

در اواخر قرن بیستم بحث نبرد نامتقارن در ادبیات نظامی مطرح و بعد از طرح موضوع آرام آرام مباحث و تعریف نبرد نامتقارن و کارکرد و اصول حاکم بر این نبرد ارائه شد. در تاریخ معاصر و سالیان اخیر این موضوع مقداری وسعت و عمق بیشتری پیدا کرده و در

مراکز علمی و آموزشی بحث نبرد نامتقارن مورد توجه فوق العاده‌ای قرار گرفته است. ما مصادیق نبرد نامتقارن را در چند مقطع حساس از جمله دفاع مقدس و نبرد ۳۳ روزه حزب‌الله در برابر ارتش صهیونیستی تجربه کرده‌ایم و ظاهراً نبرد ما در آینده به طور قطع، نبرد نامتقارن خواهد بود. اینجا می‌بایست مولفه‌هایی که در نبرد نامتقارن تأثیرگذار هستند مورد ارزیابی قرار داده و نقش و جایگاه معنویت و رسالت آموزش عقیدتی در گسترش و تعمیق معنویت را مورد بحث قرار دهیم.

۱. تعریف نبرد نامتقارن

نبرد نامتقارن تعاریف متعددی دارد و یکی از آن تعاریف عبارتست از رویارویی دو قدرت ناهم‌تراز و غیر متوازن که طرف ضعیف‌تر ضمن اجتناب از مواجهه با نقاط قوت طرف مقابل با تکیه بر عوامل قوت خود نقاط ضعف دشمن را مورد حمله قرار دهد. در این تعریف چند عنصر تعبیه شده است.

اصل نبرد، نبرد نامتوازن و ناهم‌تراز است. یک طرف تکنولوژی برتر و تسلیحات پیشرفته‌تر دارد و طرف دیگر از آن امکانات برخوردار نیست ولی از یک نقطه قوت دیگری برخوردار است. طرف برتر در عین داشتن قدرت دارای نقاط ضعف خاصی است. شناسایی نقاط قوت و ضعف دشمن و شناسایی امکانات قابل افزایش جبهه خودی و تکیه بر آن امکانات و بهره‌گیری از تکنیک و تاکتیک و مسائل مختلف در این نبرد مجموعاً حاصل آن نبرد نامتقارن است. نمونه‌های زیادی را در گذشته و حال داشته‌ایم. در نبردهای صدر اسلام کاملاً این را مشاهده می‌کنیم که نوع تاکتیک‌ها و تکنیک‌ها و امکاناتی که در جبهه خودی بوده تقویت شده و زمینه پیروزی را علیرغم نابرابری و ناهم‌ترازی فراهم کرده است.

۲. مؤلفه‌های نبرد نامتقارن

چه مؤلفه‌هایی در نبرد نامتقارن تأثیرگذار هستند؟ استراتژی، ابزار و تجهیزات، فن‌آوری و نیروی انسانی مؤلفه‌های مهمی است که در طراحی و شکل‌دهی نبرد نامتقارن تأثیرگذار هستند. در بخش نیروی انسانی چه عواملی تأثیرگذار است؟ مهارت‌ها، ابزار و تجهیزات انفرادی و از جمله معنویت و انگیزه عالی برای جنگیدن یکی از مهمترین عوامل تأثیرگذار در بخش نیروی انسانی است.

۳. اصول حاکم در نبرد نامتقارن

اصولی که در نبرد نامتقارن مطرح می‌کنند عبارتند از:

۱. تحرک و واکنش سریع (سرعت عمل چه در حالت قبل از حمله دشمن یا در حین حمله یا بعد از حمله).
۲. خوداتکایی و استقلال رزمی (در سطح کلان و تولید سخت‌افزاری یا در قلمرو اجرایی و محدود).
۳. قابلیت استمرار.
- در جبهه حزب الله، روستای عیت الشعب چندین بار بمباران شد و در طول ۲۲ روز محاصره هیچ ارتباطی با این روستا نبود و حتی جبهه خودی نمی‌دانست که ساکنین روستا در چه وضعی هستند و احتمال می‌دادند که همگی کشته یا به اسارت گرفته شده‌اند ولی بعد از ۱۸ روز یک ارتباط ضعیفی برقرار شد و بعد از ۲۲ روز ارتش اسرائیل با یقین به اینکه در این روستا جنبنده‌ای نیست وارد این روستا شد. اما رزمندگان حزب الله از سنگرها بیرون آمده و با دشمن مقابله کردند. این نمونه‌ای از قابلیت استمرار است.
۴. بومی سازی تسلیحات و تجهیزات.
۵. چند منظوره بودن (یعنی اینکه یک نیرو چند نوع مهارت داشته باشد).
- امروز وقتی سپاه سه فلسطی است اگر بخواهد مفهوم نبرد نامتقارن در سپاه پیاده شود، باید هر پاسداری سه نوع گرایش داشته باشد. در صدی رسته اول آنها باید نظامی و جمعی رسته اصلی آنها فرهنگی و جمعی دیگر رسته آنها امنیتی باشد. یعنی هر فردی در شرایط انجام وظیفه اگر چه رسته اولش نظامی است، اما در شرایط مقتضی باید بتواند وارد رسته‌های امنیتی یا فرهنگی شود. همینطور در سایر موارد و گسترش یک به سه باید در تمام رسته‌های مجموعه سپاه تسری یابد.
۶. نظم و انضباط انقلابی و تبعیت از فرمانها تا حد نهایی.
۷. توازن وحشت و عملیات روانی.
۸. معنویت (مهمترین و زیربنایی‌ترین اصل نبرد نامتقارن است).
- معمولاً دوازده اصل برای جنگ نامتقارن ذکر می‌کنند. اما یکی از اصول مهم و اساسی و زیربنایی حاکم بر نبرد نامتقارن بحث «معنویت» است که موضوع بحث حقیر است. معنویت ترکیبی از چند عنصر مهم است و باید به مؤلفه‌های آن توجه شود.

اول: ایمان و بصیرت

تدین، تعهد و ایمان قوی و بینش و بصیرت نافذ از مؤلفه‌های اصلی است. اگر بخواهیم در سپاه این بصیرت و ایمان را تعریف کنیم با جای دیگر کاملاً متفاوت است. بصیرت سیاسی برای یک پاسدار این است که تک تک جریانهای سیاسی داخل کشور و میزان گرایش و انطباق آنان با آرمانهای نظام دینی و اصل ولایت فقیه را کاملاً بشناسد و در یک تجزیه و تحلیل، تفکرات و جریانهای خودی و غیرخودی با مواضع و عملکرد آنان را تشخیص دهد. این لازمه پاسداری از انقلاب و دستاوردهای آن است. بنابراین بحث ایمان و بصیرت یکی از مؤلفه‌های معنویت است.

دوم: ایجاد ظرفیت و انگیزه مقاومت در بدترین شرایط

باید در نیروی مکتبی، انقلابی سپاه و بسیج، ظرفیتی را ایجاد و انگیزه‌ای را به وجود بیاوریم که فرد در سخت‌ترین شرایط بتواند مقاومت کند. یعنی این فرد آن قدر آگاهی و ایمان و اعتقادش قوی باشد که در سخت‌ترین شرایط متزلزل و نلغزد. شما صحنه فشار و شکنجه روی بلال حبشی، سمیه و یاسر را در تاریخ شنیده و در فیلم محمد رسول الله (ص) مشاهده کرده‌اید. المؤمن کالجبل الراسخ.

موحد چه در پای ریزی زرش و گر تیغ هندی نهی بر سرش
هراس و امیدش نباشد ز کس و همین است معنای توحید و بس

امروز با یک وضعیت بسیار پیچیده‌ای در دنیا مواجه هستیم. وقتی یک نیروی مکتبی در عرصه جهاد فعالیت می‌کند امکان لو رفتن و دستگیری آن هم وجود دارد. رزمنده باید دارای یک ایمان و باوری باشد که بتواند در سخت‌ترین شرایط خود را حفظ کند. یعنی یک استحکام لازم در وجود و شخصیت هر پاسدار و بسیجی باید باشد تا در برابر زلزله ۱۰ ریشتری مقاومت کند. چه سازه‌هایی لازم است که بتواند با ده درجه ریشتر زلزله مقاومت کند و از پای در نیاید. ما باید خود را برای این عرصه آماده کنیم.

کارکرد معنویت و بصیرت هم در جبهه نظامی است و هم در جهاد اکبر، یعنی تسلط بر نفس و دشمن درونی که قوی‌ترین دشمن است. پیامبر اسلام (ص) از آن به جهاد اکبر یاد می‌کند. جهاد اکبر از جهاد اصغر که همان نبردهای بیرونی است به جهت اینکه نفس خیلی

قوی است و دارای عده و عده می باشد به مراتب نامتقارن تر است. به تعبیر روایات هیچگاه نابود شدنی نیست و وقتی انسان زنده است همراه انسان است.

ایمان و باورهای دینی باید در پاسداران آنچنان تقویت شود تا در برابر هر دشمن قوی تر بتواند بایستد و مقاومت کند.

سوم: تقویت روحیه جهادی و شهادت طلبی

یک نیروی انقلابی و مکتبی وقتی جبهه حق و باطل را شناخت درک می کند اگر کشته شود در راه حق است و به مراتب عالی از شهادت در راه خدا نائل می شود و اگر دشمن را هم نابود کند فوزی عظیم نصیبش می شود. اما صرف شناخت کافی نیست. تقویت روحیه شهادت طلبی و جهاد عامل اساسی پایداری است. در عین حال که جبهه را می شناسد و حق و باطل را تشخیص می دهد نباید لغزش داشته باشد و در پیمودن این راه هراسی به دل راه دهد، ولو اینکه در آستانه شهادت قرار گیرد و از مرگ استقبال کند.

- معنویت و نقش آن نسبت به دیگر عوامل چیست؟

- چگونه وزن و نقش معنویت را در موقعیتها به دست آوریم؟

- چگونه می توانیم نقش معنویت را در پیروزیها، نقص آن را در شکستها ملموس و

عینی کنیم؟

یکی از رسالتهای حوزه نمایندگی ولی فقیه در سپاه در حال حاضر همین است. ولی متأسفانه جایگاه و نقش معنویت در نبردها، پیروزیها و شکستها خیلی ملموس و عینی نیست. کار تئوریک و علمی لازم بوده است تا اینکه این مساله مهم برای مسئولین کاملاً مشهود و تئوریزه بشود.

برای رسیدن به این هدف چهار مرجع و منبع در پیش روی ما قرار دارد.

۱. مراجعه به قرآن

قرآن به عنوان منبع بسیار غنی و عمیق، منبع اصیل و قطعی از نظر سند برای رسیدن به این نتیجه می باشد.

مادو نوع مستندات در قرآن داریم یک دسته آیاتی که نقش معنویت را بر پیروزی و افزایش توان نیروهای جبهه حق بیان می کند. و دسته دوم، آیاتی که اشاره به امدادهای غیبی و عنایات ذات باری تعالی برای رزمندگان در صدر اسلام دارد. آیه ای که در ابتدا تلاوت شد با صراحت

نبرد نامتقاران را بیان و یکی از مولفه‌های تأثیرگذار در نبرد نامتقاران را تبیین می‌کند و می‌فرماید: «إِنَّ يَكُنْ مِنْكُمْ عَشْرُونَ ضَائِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتِينَ» توان شما با توان دشمن از جهت نیروی انسانی، تجهیزات و سرزمین ناهم‌تراز است. و اصولاً هیچ برابری از نظر ظاهر بین جبهه حق و باطل در صدر اسلام و جنگهای پیامبر نبوده است. قرآن کریم یک راهکار نشان می‌دهد و می‌فرماید: شما در نبرد نامتقاران هستید و باید به مولفه‌ها توجه کنید: اگر شما ۲۰ نفر باشید و سه عنصر ایمان، بصیرت و صبر را در نیروی رزمنده تعبیه کنید توان شما یک به ده می‌شود و بر دویست نفر فائق می‌آیند. این همان نبرد نامتقاران است که توازن جبهه حق را برتری می‌بخشد. مقام معظم رهبری تعبیری دارند و می‌فرمودند: ما از نظر تکنولوژی با دشمن فاصله زیادی داریم ولی مولفه‌هایی در اختیار داریم که اگر روی آنها تکیه کنیم با آنها برابر می‌شویم و چه بسا در بعضی مقاطع شرایط برتری داشته باشیم. هر چند ما در مقابل ناوها و موشکهای کروزی آمریکا تکنولوژی مورد نیاز را نداریم ولی باید قهراً به آن عواملی که داریم تکیه کنیم. و آنچه که ما داریم ولی دشمن از آن محروم است عنصر معنویت است و باید روی آنچه که دشمن ندارد تکیه کنیم. بنابراین بر اساس این آیه شریفه باید روی معنویت سرمایه عظیمی گذاشته شود. در آیه دیگر می‌فرماید: «بَلَىٰ إِنَّ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا وَ يَأْتُواكُمْ مِنْ قُدْرِهِمْ هَذَا يُضِدُّكُمْ وَيُكْسِمُ بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ» این عامل، فوق نرم‌افزاری است و مرحله تکاملی معنوی را بیان می‌کند و چیزی که در اثر معنویت حاصل می‌شود یک مرحله‌اش افزایش توان یک به ده است. و مرحله دوم دستیابی به امداد غیبی است. در اینجا توان بسیار مضاعف می‌شود.

سید حسن نصرالله در بیانی گفته است: در جبهه لبنان نبرد با اسرائیل دارای تفاوت ۸۰ برابری بود. یعنی ۱ به ۸۰ و دشمن ۸۰ برابر، از جهت نیروی انسانی و امکانات هوایی برتری داشت که در چنین شرایطی توجه به اصول نبرد نامتقاران و از جمله آن اصل معنویت تفاوت بسیار زیاد دو جبهه را متوازن و زمینه پیروزی جبهه حق را فراهم کرد. نبرد نامتقاران ۳۳ روز مقاومت حزب الله لبنان با دشمن صهیونیستی دنیایی از تجربیات، ارزشها را در خود داشت، که امید است تمام آن لحظات و نکات را ثبت کرده باشند و قابل انتقال باشد تا دیگران بتوانند از این تجربیات گرانسنگ در نبردهای نامتقاران استفاده کنند. قرآن کریم در آیه‌ای می‌فرماید: «الآن خَفَّفَ اللَّهُ عَنْكُمْ وَ عَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا» اگر معنویت کاهش پیدا کرد چه می‌شود؟ تأثیر فیزیکی و محسوس دارد. اگر معنویت کم شد نسبت ۱ به ۱۰

می‌شود ۱ به ۲ کاهش پیدا کرده و توان کم می‌شود و تاثیر عنصری معنویت را در کاهش توان جبهه حق باکمیت محسوس در قالب فرمول بیان می‌کند و زمینه را برای دست اندرکاران و سیاستگزاران در تعیین وزن و جایگاه معنویت فراهم می‌سازد. قرآن بحث جالب و شیرینی دارد که می‌تواند در تئوریزه کردن نقش معنویت موثر و مفید باشد.

۲. نبردهای صدر اسلام

دومین منبع قابل بررسی نبردهای صدر اسلام است، در صدر اسلام جنگ‌ها و غزوات زیادی پیش آمد که در بسیاری از آنها پیروزی با جبهه اسلام بود.

آیا این نبردها متقارن بود یا نامتقارن و چه عواملی باعث شد که پیامبر در نبردها پیروز شود؟ چرا در جنگ احد جبهه حق آن ضربه را خورد؟

دلیل اصلی وارد شدن ضربه به لشکر اسلام در جنگ احد کاهش معنویت بود. چونکه آنها تارک نماز نشدند، از خط نبی مکرم اسلام خارج نشدند. بلکه فقط آن سنگر و سلسله مراتبی را که پیامبر فرموده بود این فرمان را اجرا کنید و این سنگر را حفظ کنید آن معبر ورودی و خروجی را نگهدارید، ولی آن عده که مسئولیت حفاظت آن معبر را برعهده داشتند، وقتی دیدند جبهه باطل عقب‌نشینی کرده و غنائم جنگی را بجای گذاشتند، گفتند: سهم ما چه می‌شود، در همین شرایط حساس بود که معنویت کاهش پیدا کرد و علاقه به دنیا جایگزین شد.

کاهش معنویت در روحیه یک رزمنده در هنگام مبارزه یعنی غافل شدن از مسئولیت سنگین و توجه داشتن به ظواهر دنیا می‌باشد و آن اینکه در وسط کار یک مرتبه یادش می‌افتد که سهم ما از این غنائم چه می‌شود؟ آن وقت بود که جبهه حق ضربه سنگینی خورد. با یک بررسی اجمالی آمار مقایسه‌ای سه جنگ صدر اسلام متوجه خواهید شد که وضعیت جبهه حق و باطل چگونه بوده است.

۱. جنگ بدر لشکر اسلام ۳۱۳ نفر، لشکر کفر ۱۰۰۰ نفر

۲. جنگ احد لشکر اسلام ۷۰۰ نفر لشکر کفر ۳۰۰۰ نفر

۳. جنگ خندق لشکر اسلام ۳۰۰۰ نفر لشکر کفر ده هزار نفر

به اضافه تجهیزات و امکاناتی که دشمن در اختیار داشته، اما در همه نبردها پیروزی با جبهه اسلام بوده است. با مقداری تفاوتها و یا در بعضی جاها فراز و فرودهایی وجود داشته است. اینها نمونه‌هایی از تاریخچه نبردهای نامتقارن و مؤلفه‌هایی که در آن تأثیرگذار است می‌باشد.

حضرت علی (ع) می فرماید: «فلما رأ الله صدقنا انزل علی عدونا الکبیت علینا النصر»
وقتی خداوند صداقت، راستگویی و امانتداری ما را در پای بندگی به راه دید نکبت و شکست را بر دشمن ما و پیروزی و نصرت را برای جبهه ما مقرر فرمود.

۳. دوران هشت سال دفاع مقدس

منبع سوم که قابل بهره‌برداری است دفاع مقدس است. در دفاع مقدس چه عاملی باعث پیروزی جبهه حق شد؟ در حالی که نبرد رزمندگان اسلام با دشمن کاملاً نامتقارن بود. یک طرف آمریکا و شوروی سابق و صدام و در طرف دیگر یک کشوری که هیچ یک از معادلات اصلی را برای یک نبرد نامتقارن در اختیار نداشت اما در عین حال در نهایت منجر به پیروزی شد.

۴. نبرد مقاومت حزب الله لبنان

نبرد سی و سه روزه مقاومت حزب الله لبنان با اسرائیل می‌تواند تجربه بسیار خوبی برای تبیین و تثبیت نقش و جایگاه معنویت در سپاه باشد. و مادامیکه جایگاه و نقش معنویت در معادلات سپاه تبیین نگردد و جایگاه آن ملموس و محسوس نشود جایگاه آموزش عقیدتی ارتقاء پیدا نکرده و مربی آموزش عقیدتی سیاسی ارزش خودش را پیدا نمی‌کند.
تا وقتی که نقش و فلسفه و جودی مربیان عقیدتی و معلمین و مدیران و این حرکت چیست؟ بیان نشود، ارزش قائل نمی‌شوند.

مشکل این است که دیگران نمی‌دانند نقش مربی عقیدتی، معلم و یک مسئول چیست؟ روایت است که عبدالرحمن بن سلمی به فرزند امام حسین (ع) سوره حمد را می‌آموزد. حضرت نیز در مقابل تعلیم فرزند خود یک پارچه گران قیمت، پول نقدی به عنوان هدیه دادند و همچنین دهان معلم را پر از دُر کردند. اطرافیان تعجب کردند که چگونه امام این مقدار هدیه و وجه نقد به این فرد می‌بخشد. فرمود: هدیه من با کار معلم قابل مقایسه نیست. فرمود: عطای من کجا و اقدام معلم کجا؟ آموزش سوره حمد کجا و مباحث احکام و اخلاق کجا؟ هر کدام جای خود را دارد لذا باید تلاش کرد جایگاه معنویت را بالا برده تا جایی که آموزش عقیدتی جایگاه خودش را پیدا کند.

بر همین اساس بنده به نظرم رسید در سال ۸۶ یک کنگره‌ای تحت عنوان «نقش معنویت در نبرد نامتقارن» با کیفیت بالا جزء برنامه‌های نمایندگی ولی فقیه در سپاه باشد، که یکی از اهداف آن تنویزه و تعیین وزن و جایگاه معنویت در معادلات و نبردهای نامتقارن و پیروزیها خواهد بود.

نقش و جایگاه معنویت، عوامل موثر در معنویت در قرآن، نقش معنویت در پیروزی و شکست‌ها، امدادهای غیبی در قرآن نیاز به پژوهش‌هایی دارد. و بنده معتقدم معنویت به هیچ عنوان با تکنولوژی، تجهیزات، مهارت‌ها قابل مقایسه نیست. البته آنها را هم نادیده نمی‌توان گرفت. ولی نقش معنویت در کنار آنها قابل مقایسه نیست، از این رو باید به موضوع معنویت توجه تام و تمام داشته باشیم، به ویژه با توجه به تاکیدات مکرر مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در شرف‌یابی فرماندهان سخن اصلی معظم له روی موضوع معنویت تکیه و نکات مهمی را مورد تاکید قرار دادند. ایشان فرمودند: شما آن روز که هیچ چیز نداشتید حتی سلاح آر پی جی ولی برای دفاع از انقلاب اسلامی توانستید در برابر دشمن بایستید و آن چیزی که شما را در برابر دشمن با آن همه امکانات پیروز کرد معنویت بود.

امروز آنچه ما داریم و با دشمن هم‌تراز نیست و توان ما را افزایش می‌دهد عنصر معنویت است. در فرایند تحقق معنویت، آموزش فراگیر نخستین مرحله است و با اجرای آموزش دانش و معرفت دینی فرد افزایش می‌یابد و وقتی دانش عقیدتی او عمق پیدا کرد تبدیل می‌شود به ایمان و در جان فرد نفوذ کرده و در کلام او بروز می‌کند و بعد هم در اعضا و جوارح او متجلی می‌گردد و افراد این‌گونه مومن و متدین می‌شوند.

یکی از کارهای خوبی که سال‌های اخیر به آن توجه شده است موضوع تداوم آموزش است. شاید نظام آموزش فعلی در اجرا نتواند میزان ویتامینی که لازم هست در هر پاسداری تزریق کند ولی طرحی است که در قالب تداوم و فراگیر کردن آموزش در دستور کار قرار دارد. و در همین رابطه نیروی دریایی، زمینی، هوایی، نیروی مقاومت و قدس اقدامات مفیدی به عمل آورده‌اند و بعضی از نیروها نیز خیلی جلوتر هم هستند و مراکز آموزشی خوبی را در مشهد و قم و تهران پیش‌بینی کردند و حجم بالایی از نیروها را در طول سال در این مراکز تحت پوشش آموزش‌های عقیدتی قرار می‌دهند و بسیار هم تأثیرگذار بوده است و من هم به این امر مهم عنایت و اهتمام دارم و باید تلاش کنیم تا ان‌شاءالله موضوع جامه عمل بپوشد.